

CHARAKTERYSTYKA ZALESIEŃ GRUNTÓW POROLNYCH W POWIATACH PODREGIONU KOSZALIŃSKIEGO

Wojciech Sadowski, Kazimierz Sławiński

Zakład Inżynierii Rolnictwa, Politechnika Koszalińska w Koszalinie

Wstęp

Zalesianie gruntów porolnych jest sposobem na zwiększenie lesistości kraju, a także czynnikiem wspomagającym ochronę przyrody i krajobrazu wiejskiego. Podnosi jednocześnie walory estetyczne, rekreacyjne i ekologiczne obszarów wiejskich. Jest także zabiegiem umożliwiającym uproduktywnienie gleb zaanieczyszczonych i zdegradowanych. Zalesienia są również jednym ze sposobów wspomagających racjonalne użytkowanie ziemi [GORZELAK, GIL 1999]. Umożliwiają tym samym poprawę rentowności gospodarstw prosperujących na gruntach najsłabszych, na których produkcja rolna stała się ekonomicznie nieuzasadniona [SOBCZAK 1993]. Stanowią zatem jeden z istotnych elementów w kreowaniu ładu ekologicznego, przestrzennego, społecznego i ekonomicznego w środowisku wiejskim.

Według PUCHINIARSKIEGO [2000] obszar północno-zachodni, obejmujący swym zasięgiem podregion koszaliński, zaliczany jest do rejonów o wysokich preferencjach zwiększenia lesistości. Charakteryzuje się bowiem dużym udziałem gleb lekkich, słabą infrastrukturą obszarów wiejskich, niekorzystnymi procesami demograficznymi oraz trudnościami we właściwym zagospodarowaniu gruntów rolnych.

Celem niniejszego opracowania była analiza zainteresowania rolników zalesieniem gruntów słabych w podregionie koszalińskim – obejmującym swym zasięgiem dawny obszar województwa koszalińskiego.

Materiał i metodyka

Badania przeprowadzono w oparciu o odpowiedzi ankietowe, udzielone przez wydziały ochrony środowiska wszystkich starostw powiatowych podregionu koszalińskiego, w okresie funkcjonowania ustawy z dnia 8 czerwca 2001 roku o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia, tj. w latach 2002–2003.

Wyniki i dyskusja

Do końca 2003 roku do starostw powiatowych podregionu koszalińskiego wpłynęło 850 wniosków (tab. 1). Rolnicy wyrazili w nich gotowość zalesienia 5409 ha gruntów ornych (tab. 2). Z ogólnej liczby wniosków pozytywnie rozpatrzone 173 (około 20%). W efekcie w 2002 i 2003 roku zalesiono łącznie 758 ha (około 14% zgłoszonej powierzchni). Większość wniosków oraz deklarowany obszar zale-

sień zgłosili rolnicy w pierwszym roku funkcjonowania ustawy o zalesieniach [SADOWSKI 2002]. Największe zainteresowanie tą formą zagospodarowania gleb najsłabszych (V i VI klasy bonitacyjnej) wykazali właściciele gospodarstw z powiatów szczecineckiego i drawskiego. Powiaty te charakteryzuje największa liczba odłogów oraz najniższy wskaźnik bonitacji gleb [Program doradztwa rolniczego 2003]. Średnia powierzchnia zalesiona wyniosła 5,6 ha na gospodarstwo i wahała się od 2,5 ha w powiecie białogardzkim do 8,9 ha w drawskim (tab. 3). Limit zalesień wyznaczony w latach 2002–2003 przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nie został w pełni zrealizowany. Dotyczy to zwłaszcza roku 2002, w którym rozpoczęto realizację ustawy o zalesieniach. Przeszkodą był brak czasu na wykonanie wszystkich czynności poprzedzających zalesienie, przy z góry wyznaczonym terminie założenia uprawy do 5 maja [SADOWSKI, SŁAWIŃSKI 2003].

Tabela 1; Table 1

Zgłoszona oraz zrealizowana liczba wniosków na zalesienie gruntów porolnych w podregionie koszalińskim w latach 2002–2003

Applications for croplands of forestations in the subregion of Koszalin in 2002–2003

Powiaty Poviats	Wnioski ogółem Total applications	Wnioski zrealizowane Completed applications	Realizacja (%) Completion (%)
Kołobrzeski	86	38	44,2
Koszaliński	77	12	15,6
Sławieński	63	14	22,2
Białogardzki	77	53	68,8
Świdwiński	112	9	8,0
Szczecinecki	156	25	16,0
Drawski	197	9	4,6
Wałecki	82	13	15,8
Razem podregiony Total of subregions	850	173	20,3

Tabela 2; Table 2

Zgłoszona oraz zalesiona powierzchnia gruntów porolnych w podregionie koszalińskim w zależności od powierzchni odłogów i wskaźnika bonitacji gleb w latach 2002–2003

The reported and afforested area of croplands in the subregion of Koszalin depending on the area of fallow lands and the index of soil assessment in 2002–2003

Powiaty Poviats	Powierzchnia ogółem Total area (ha)	Powierzchnia zalesiona Afforested area (ha)	Realizacja Completion (%)	Powierzchnia odłogów Fallow lands area (ha)	Wskaźnik bonitacji gleb Index of soil assessment
Kołobrzeski	395	132	33,4	1563	0,97
Koszaliński	320	77	24,0	13938	0,95
Sławieński	312	66	21,1	4607	0,99
Białogardzki	399	127	31,8	7440	0,92
Świdwiński	739	60	8,1	1974	0,92
Szczecinecki	1510	120	7,9	47747	0,83
Drawski	1235	80	6,5	13330	0,85
Wałecki	499	96	19,2	2776	0,93
Razem podregiony Total of subregions	5409	758	14,0	93375	0,92

W efekcie część rolników, których grunty zakwalifikowano do zalesienia nie zrealizowała zamierzonego celu. Właściciele gospodarstw, którzy zalesili swoje grunty w oparciu o ustawę z dnia 8 czerwca 2001 roku, otrzymali zwrot kosztów za materiał sadzeniowy oraz za przeprowadzenie badania zapędrczenia gleby. Niezależnie od tego przez 20 lat, będą otrzymywać miesięczny ekwiwalent z budżetu państwa za wyłączenie gruntów zalesionych z upraw rolnych.

Ekwiwalent ten wynosi 150 PLN za każdy hektar – przy obszarze zalesień od 0,4 do 10 ha, 50 PLN za każdy zalesiony hektar powyżej 10 ha – przy obszarze zalesienia do 20 ha i 25 PLN za każdy zalesiony hektar powyżej 20 ha – przy obszarze zalesień do 30 ha [USTAWA 2001]. Wysokość ekwiwalentu na gospodarstwo mieściła się w granicach od 375 PLN miesięcznie w powiecie białogardzkim do 1335 PLN miesięcznie w powiecie drawskim. Łączna wielkość miesięcznego ekwiwalentu w całym podregionie sięgała 114 605 PLN (tab. 4).

Tabela 3; Table 3

Ogólny limit zalesień i stopień jego realizacji oraz średnia powierzchnia zalesiona w latach 2002–2003

Total limit of afforestation and the completion process as well the mean area of afforestation in 2002–2003

Powiaty Poviats	Limit zalesień Afforestation limit (ha)	Realizacja Completion (%)	Średnio na gospodarstwo Mean per of farm (ha)
Kołobrzeski	132	100,0	3,6
Koszaliński	106	72,6	6,4
Ślawieński	81	81,5	4,7
Białogardzki	136	93,5	2,5
Świdwiński	118	50,8	6,7
Szczecinecki	136	88,2	4,8
Drawski	126	63,5	8,9
Wałecki	116	82,7	7,4
Razem podregiony Total of subregions	951	79,1	5,6

Tabela 4; Table 4

Wielkość miesięcznego ekwiwalentu za wyłączenie gruntów zalesionych z upraw rolnych (PLN)

The size of a monthly equivalent for excluding afforested areas from agricultural land

Powiaty Poviats	Średnio na gospodarstwo Mean per farm	Ogółem na powiat Total per poviat
Kołobrzeski	540	19 980
Koszaliński	960	11 520
Ślawieński	705	9 870
Białogardzki	375	19 875
Świdwiński	1 005	9 045
Szczecinecki	720	18 000
Drawski	1 335	12 015
Wałecki	1 100	14 300
Razem podregiony Total of subregion	842	114 605

Za zalesieniami nieopłacalnych gruntów rolnych przemawiają również względy ekologiczne, krajobrazowe i rekreacyjne. Polityka państwa zakłada zwiększenie lesistości kraju z 28,4% w 2001 roku do 30% w roku 2020 i 33% w dalszych latach [GORZELAK 1999]. Lesistość Polski jest bowiem niższa od europejskiej (32%) i świata (31%) [GORZELAK 2001]. Lesistość w podregionie koszalińskim wynosi 39%, w związku z czym znacznie przekracza ona średnią krajową. Zalesienie 758 ha gruntów ornych spowodowało wzrost lesistości podregionu średnio o 0,26%, a powiatu kołobrzeskiego nawet o 0,85% (tab. 5).

Tabela 5; Table 5

Wpływ wykonanych zalesień w latach 2002–2003
na wzrost lesistości w podregionie koszalińskim

The influence of afforestations created in 2002–2003
on the increase of forest cover in subregion of Koszalin

Powiaty Poviats	Stan aktualny; Up-to-date state		Stan po zalesieniu gruntów rolnych State after the afforestation of croplands	
	grunty leśne forest lands (ha)	lesistość forest cover (%)	grunty leśne forest lands (ha)	wzrost lesistości increase of forest cover (%)
Kołobrzeski	15 469	21,3	15 601	0,85
Koszaliński	74 652	42,6	74 729	0,10
Sławiński	29 699	28,4	29 765	0,22
Białogardzki	33 570	39,7	33 697	0,37
Świdwiński	38 411	35,1	38 471	0,15
Szczecinecki	77 225	43,7	77 345	0,15
Drawski	81 732	46,1	81 812	0,10
Wałecki	77 891	55,3	77 987	0,12
Razem podregiony Total of subregions	428 649	39,0	429 407	0,26

Wnioski

1. W okresie funkcjonowania ustawy o zalesieniach, tj. w latach 2002–2003 zgłoszono w podregionie koszalińskim 850 wniosków na łączny obszar 5 409 ha gruntów porolnych przeznaczonych do zalesienia.
2. Zrealizowano 173 wnioski (20,3%) i zalesiono 758 ha gruntów porolnych, co stanowiło 14% ogólnej powierzchni zgłoszonej do zalesienia.
3. Największe zainteresowanie tą formą zagospodarowania gruntów porolnych wykazali rolnicy powiatów szczecineckiego i drawskiego, charakteryzujących się dużą lesistością, dużą powierzchnią odłogów i najniższym wskaźnikiem bonitacji gleb.
4. Średnia powierzchnia zalesiona przez rolników wyniosła 5,6 ha, co umożli-

wiło przeciętnemu rolnikowi w podregionie koszalińskim uzyskanie ekwiwalentu w wysokości 840 PLN miesięcznie.

Literatura

- GORZELAK A., GIL W. 1999. *Problematyka zalesiania gruntów porolnych na tle dotychczasowych wyników badań*. Mat. I Konf. Leśnej „Stan i perspektywy badań z zakresu hodowli lasu”, Sękocin 18–19 V: 101–107.
- GORZELAK A. 1999. *Zalesianie terenów porolnych*. IBL, Warszawa: 10–12.
- GORZELAK A. 2001. *Gospodarowanie w lasach drobnej własności*. IBL, Warszawa: 19–20.
- Program doradztwa rolniczego 2003*. ODR w Koszalinie: 11–12.
- PUCINIARSKI H. 2000. *Zalesienia porolne*. PWRiL, Warszawa: 25–43.
- SADOWSKI W. 2002. *Przyrodnicze i ekonomiczne aspekty zalesiania gruntów rolnych w podregionie koszalińskim*. Roczn. Nauk. Ser., t. IV(6): 160–163.
- SADOWSKI W., SŁAWIŃSKI K. 2003. *Ocena zalesień gruntów rolnych w podregionie koszalińskim*. Folia Univ. Agric. Stetin. Oeconomica 42: 135–138.
- SOBCZAK R. 1993. *Zalesianie gruntów porolnych*. ZGSIiTLiD, DGLP, Warszawa: 3–15.
- USTAWA 2001. *Z dnia 8 czerwca o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia* Dz. U. 73, poz. 764: 5461–5463.

Słowa kluczowe: grunty orne, odłóg, las, lesistość

Streszczenie

Badania miały na celu poznanie czynników kształtujących wielkość planowanych i zrealizowanych zalesień w podregionie koszalińskim w latach 2002–2003.

CHARACTERISTICS OF AFFORESTATION ON AGRICULTURAL LAND IN THE POVIATS OF KOSZALIN SUBREGION

Wojciech Sadowski, Kazimierz Sławiński
Subject Group of Agriculture, Technical University, Koszalin

Key words: cropland, fallow land, forest, forest cover

Summary

The research aimed at studying the factors creating the size of planned and completed afforestation in the Koszalin subregion in 2002–2003.

Dr inż. **Wojciech Sadowski**
Zakład Inżynierii Rolnictwa
Politechnika Koszalińska
ul. Raławicka 15/17
75–620 KOSZALIN
e-mail: agromarketing@poczta.onet.pl